

Folkebadet i Fjordbyen

Avgangsprogram

Emil Årdal Aarseth, stud5089

Kandidatprogrammet Kunst og Arkitektur (KKA)

Veileder: Peter Møller Rasmussen

Forår 2017

Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler

for Arkitektur, Design og Konservering

Innhold

Bakgrunn

- 3 - Fjordbyen Oslo
- 9 - Monumentalitet langs havnefronten
- 17 - Naturen som inspirasjonkilde

Ide

Sted

Romprogram

Avlevering

“Monuments are the expression of man’s highest cultural needs. They have to satisfy the eternal demand of the people for translation of their collective force into symbols. The most vital monuments are those which express the feeling and thinking of this collective force-the people.”

Nine Points on Monumentality (1943)

J. L. Sert, F. Léger, S. Giedion

Fjordbyen Oslo

I mange storbyer foregår det omfattende byplanleggingsprosjekter hvor havnefronten transformeres. Det er et globalt fenomen at de gamle havne og industrivirksomhetene langs sjøen fjernes eller flyttes, og nye bydeler vokser frem. Oslo er ikke et unntak av denne utviklingen med prosjektet “Fjordbyen” som er Oslo kommune sin masterplan på hvordan byens havneområder skal utvikles for fremtiden med en prosjektperiode som løper fra 2008-2030.

Fjordbyen er ifølge Oslo kommune selv: Et prosjekt hvor Oslo kommune skal frigjøre dagens arealer ut mot sjøen og benytte disse til fremtidsrettet byutvikling med bolig, rekreasjon og næring på en slik måte at byen åpnes mot fjorden. En stor del av arealene som i dag benyttes til havnevirkosomhet vil bli utviklet til andre formål. På denne måten skal fjorden bringes inn som en del av byen og åpnes til glede for Oslos befolkning.

Drømmen om Fjordbyen er bygget på gode intensjoner, og ideen om å åpne byen mot fjorden blir gjennomført, blant annet med en havnepromenade som strekker seg 2,8 km langs vannkanten slik at sjøen blir tilgjengelig for alle. Det er i grunn mye positivitet å hente ut av byens visjon om Fjordbyen.

Beliggenhetene langs vannets front er byens mest attraktive med monumentale ikoniske byggverk som fyller kulturelle programmer og som skal virke forlokkende på turister og offentligheten. I mellom ligger byens dyreste boliger og kontorer med den direkte kontakten med havet og utsikten som sin største salgsvare. Oppmerksomhetssøkende individualistiske bygninger i byens nye skyline vitner om en konsumer-kultur hvor markedsføringen av individet er det sentrale. Det gjenspeiler en tendens i dagens virkelighet hvor hensynet til individets frihet ofte står sterkere enn hensynet til fellesskapet.

Ideen om fjordbyen bygger på en fellesskapstankegang, men paradoksalt nok oppleves store deler av byens havnefront som en boltreplass for hoteller, store kontorer og cruiseskipattraksjoner. Om det offentlige arealet som tilføres virkelig er offentlig i ordets rette forstand kan dermed diskuteres. De nye byrommene opplever jeg som homogene, gjennomdesignede og polerte steder som tjener best eliten av samfunnet. Et glansbilde av virkeligheten som gjenspeiler trendy storby arkitektur, men som for lengst har gått ut på dato. Det oppstår et gap mellom bildet som blir skapt og virkeligheten. Byen blir gjenskapt slik at den får et salgsvennlig image i tråd med konsumer-kulturen. Virkeligheten som dannes blir dermed en selektiv virkelighet, og ikke i tråd med

det jevne menneskets verdier. I enkelte av de nye byrommene langs Oslo sin havnepromenade oppleves en virkelighet som lukker mer om seg selv enn å gå i dialog med resten av byen og dermed åpner den mot fjorden.

Det moderne vestlige individ befinner seg i en verden karakterisert av en stadig mer utbredt og gjennomgripende ideologi om selvrealisering innenfor rammen av det såkalte frie marked. Dette ideologiske perspektivet på verden som et marked omfatter ikke bare økonomi og transaksjoner av materielle goder og tjenester. Ideen om det frie markedet er et ideal som omfatter alle eller de fleste sider av livet og samfunnet. På grunn av en stadig akselererende globalisering blir flere og flere mennesker over hele kloden påvirket og formet av de verdier som ideologien om det frie markedet med vekt på egeninteresse er uttrykk for. Dette reflekterer seg f.eks. i stadig høyere individuelt forbruk, og gir seg også til uttrykk i arkitekturen.

***Individualisme** er en etisk, politisk og sosial filosofi som vektlegger individuell frihet. Sentralt står troen på at hensynet til individets frihet er viktigere enn hensynet til fellesskapet, samt verdier som individuell integritet, selvstendighet, selvrådighet, autonomi, personlig uavhengighet og ideen om det myndige mennesket. Individualismen representerer en opposisjon til autoritet, og alle former for kontroll over den enkelte, og særlig den som blir utøvd av staten («fellesskapet», «samfunnet»). Individualismen er således en filosofi som står i direkte motsetning til kollektivismen.*

Definisjon "individualisme" wikipedia

Sørenga - Oslo, juli 2015

Monumentalitet langs havnefronten

Monumenter er tradisjonelt sett betegnet som bygninger eller strukturer som blir betraktet som viktige for den arkitektoniske arven eller for kulturen. Det har vært vanlig for samfunnet å gi enkelte institusjoner, ideer eller verdier en monumental arkitektur for å fremheve betydningen av disse. I byens masse står monumentene frem i kraft av sin skala, karakter eller mening i konteksten.

Et grep i fjordbyens utvikling har vært å flytte flere av de store kulturelle institusjonene til havnefronten. En av hovedfordelene med dette er at vannflatens rom sjeldent blir bebygd eller utnyttet praktisk, og det blir derfor en urørt flate. Monumentene langs byens kant blir dermed stående som byens ansikt utad og som viktige formidlere av samfunnets selvbilde.

For et samfunn er det viktig at byens selvbilde som blir formidlet gjennom arkitekturen oppleves som identifiserbart og meningsfullt. Monumentalitet må ikke forstås som noe som behøver å være storslått og prangende, men som en beholder for minner og symboler som gir menneskene fotfeste i tid og rom.

Monumentet bør formidle dagens tilstand og svare på spørsmålet; hvor er vi nå? Hvilke verdier ønsker vi å hylle i dag? Arkitekturen blir på den måten et fryst bilde av virkeligheten. Monumentene vi skaper kan derfor ikke handle om evige, ideelle former som betyr det samme for alle tider. Forholdet mellom mennesket og omgivelsene må hele tiden tolkes på nytt. Denne konstante omfortolkningen er det eneste som forblir gjennom byens endringer.

Akershus festning
1300

Rådhuset
1950

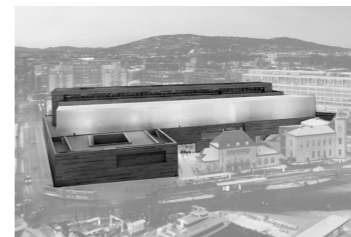
Operaen
2008

Astrup Fernley museet
2012

Barcode
2000-2020

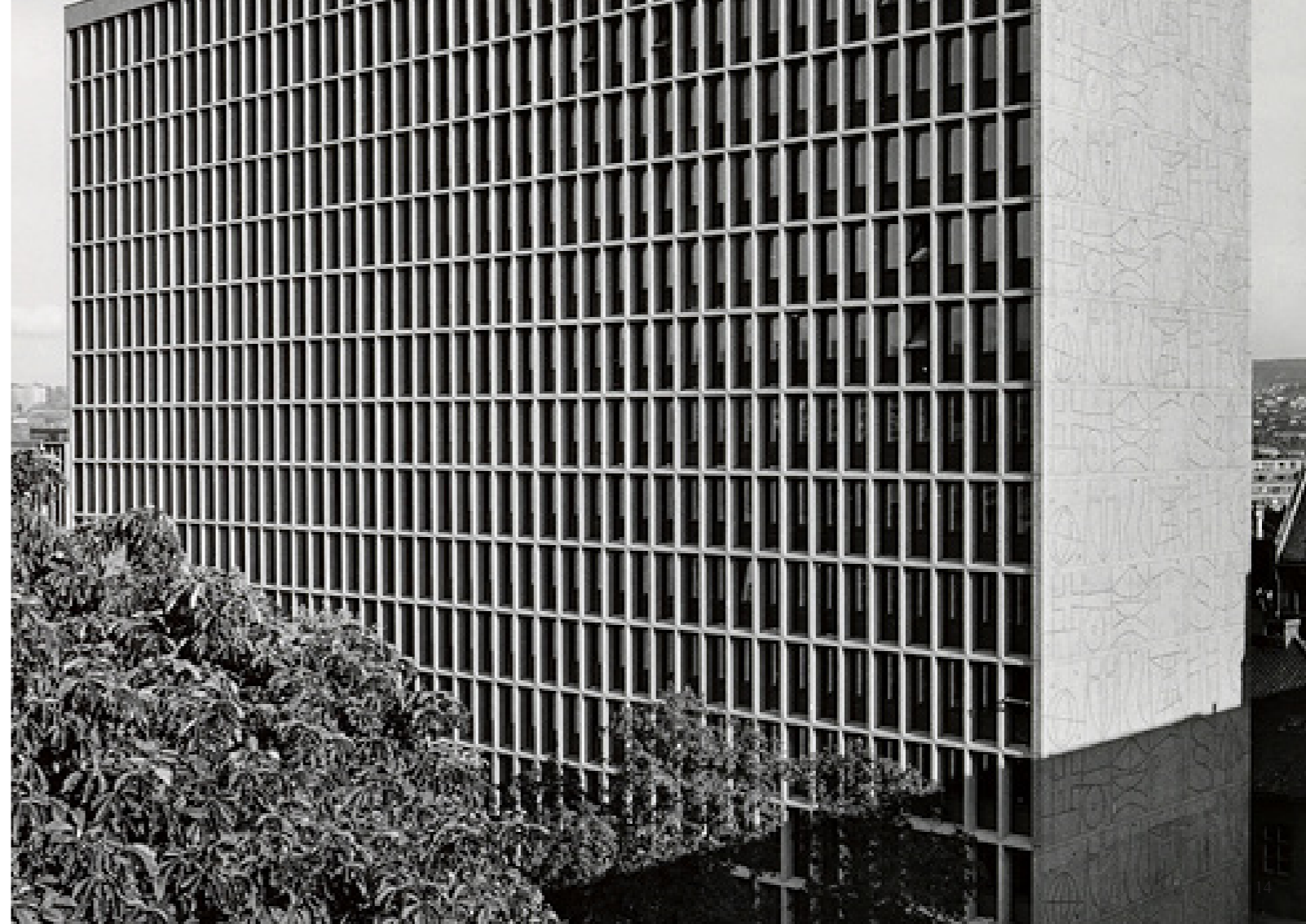
Nasjonalmuseet for kunst
2020

Munch museet
2020

Hovedbiblioteket
2020

Naturen som inspirasjonskilde

Byen står i kontrast til den ville naturen, i hvert fall til forestillingen om en uberørt natur, som i ur-tilstanden. Naturen er det der ute, og for det moderne mennesket i byen er det noe man reiser ut til for å oppsøke. Naturen er det opprinnelige, men på grunn av dette synet er naturen fanget i å skiftevis bli sett på som det tilbakelagte og overståtte, som opplysning og teknikk har frigjort oss fra, og som det ekte og uomgjengelige, som opplysning og teknikk har fremmedgjort oss fra.

Under det som betegnes i norsk i historie som det nasjonale gjennombruddet (ca. 1800) oppstod en søken etter det genuint norske som grunnlag for å bygge en selvstendig kultur. Landsbygden og naturen ble symbolet på det folkelige, demokratiske og fremtidsrettede, som en integrerende kraft i et samfunn preget av forandring og motsetninger. Dette ble forsterket av nasjonalromantiske kulturstrømninger fra Europa. Naturen ble trukket frem og anerkjent som “det typiske” for nasjonen i kunst, litteratur og arkitektur. Rådhuset i Oslo er ved siden av å ha naturen som inspirasjonskilde for utformingen av arkitekturen også svært dekorert av nasjonalromantiske naturbilder og symbolikk. I nyere tid er naturen fortsatt en gjennomgående inspirasjonskilde og et identifiserbart tema i arkitekturen. Operaen på sin side vokser opp av havet og skaper en dramatisk og topografisk utvidelse av byens havnefront. Som figur ligner den et isfjell, og på den måten er den en meget direkte oversettelse av et natur-motiv.

”Det er ingen overdrivelse å si at norsk natur ble så emosjonelt og ideologisk ladet på 1800-tallet at nordmenn aldri siden har kunnet se den løsrevet fra og uberørt av spørsmål om identitet og nasjon.”
(Nina Witoszek 1998)

Sett i et gjennom et norsk perspektiv spiller naturen og friluftsliv fortsatt en stor rolle for den kulturelle identiteten. Friluftslivet i den ville naturen blir fortsatt betegnet som “det folkelige.” Norsk natur rommer dermed noe svært jordnært og alment for mange, samtidig hviler det noe prektig og monumentalt over de mektige fjellandskapene, viddene og skogene.

Caspar David Friedrich -
Das Eismeer 1824

Den Norske Opera 2016

Lars Hertvig og naturen

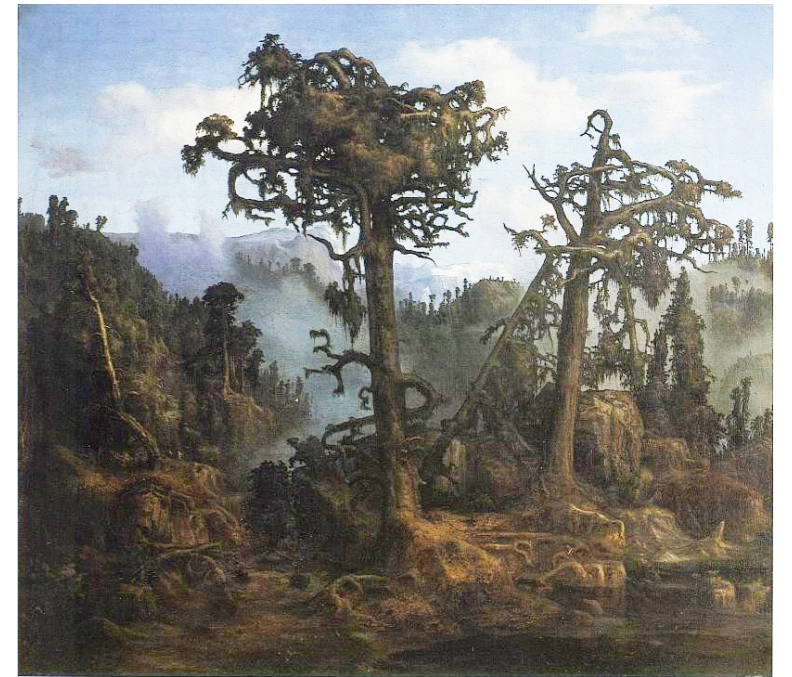
Våres måte å tolke naturen på endres i samspillet med vår forståelse av natur begrepet. I natursyn oppfattelsen ligger det en kollektiv forståelse, men også noe veldig subjektivt og privat. Naturen kan ofte betegnes som grenseløs, det er jo ofte det som kjennetegner naturrom som forsvinner i horisonten. Samtidig er ordets brede betydning grenseløs ved at det legger opp til evige fortolkninger.

Under den nasjonalromantiske perioden ble det populært for norske malere å portrere naturen. Lars Hertvig (1830-1902) er i ettertid blitt kjent for sine særpregede skildringer av landskapet. Hans malerier er banebrytende for sin tid, blant annet på grunn av hans brudd med den rasjonelle inndelingen av forgrunn, bakgrunn og mellomgrunn i et hierarkisk forhold i bildet. Delene er likeverdige og flyter inn i hverandre i en sammenhengende mekanisme. Naturens levende dynamiske prosess blir tilført en åndelig dimensjon, tilstede, samtidig utenfor fatteevne. En intens stillhet kan betegne en overordnet stemning i mange av hans naturskildringer.

Lars Hertvig - Skogtjern 1865

Lars Hertvig - Gamle furutrær 1865

Lars Hertzog - Fra Borgoya 1867

Ide

Prosjektet mitt består i å utvikle og tegne et folkebad langs Oslo sin havnepromenade. Stedet skal kunne fungere som et bestemt mål, samtidig som en tilfeldig attraksjon og stoppested på veien langs byens sjøkant. Folkebadet skal kunne tas i bruk hele året.

I en verden som tenderer mot individualisme, noe som ses tydelig i store deler av Oslo sine nye byrom i Fjordbyen, skal prosjektet være et uttrykk for det kollektive. Prosjektet blir på den måten en motpol til den polerte nye skylinen ved Oslo sin havnefront.

Jeg føyer meg inn i rekken av monumental bebyggelse i Fjordbyen. Arkitekturen skal bevege seg innenfor det monumentale feltet, og samtidig være folkelig. I dette ligger det noe paradoksalt som har vekket min interesse. Utfordringen blir å skape en arkitektur som befinner seg innenfor to retninger (monumentalt/folkelig) som stritter i motsatte retninger.

Med utgangspunkt i naturen vil jeg forsøke å etablere denne dobbeltheten, mellom det monumentale og folkelige. Som konkret inngang til forståelsen av naturrom trer jeg inn i Lars Hertervig sitt landskapsmaleri-univers og hans særlige tolkning av naturen.

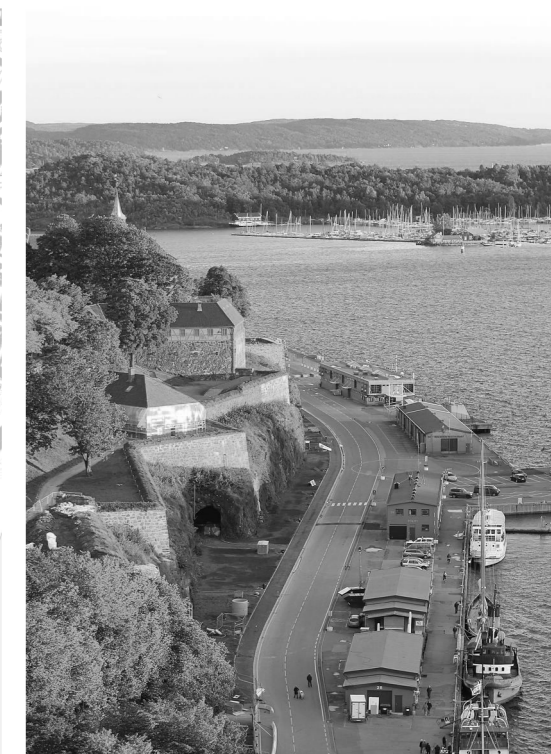
Sted

Akershusstranda er området som strekker seg fra Rådhusplassen til Vippetangen i Oslo.

Strekningen ligger på utsiden av den gamle middelalder festningen som stammer helt tilbake til 1300 tallet. Stedet kjennetegnes blant annet av de gamle havneskurene som ligger etter hverandre, flere av disse er gjort om til kafeer og restauranter i dag. Langs kaikanten står det også mange steder veteranskip fortøyd. Disse er med på å skape en maritim stemning nedenfor byens festningsmur.

På 1800-tallet ble det etablert flere sjøbad langs strekningen. Først og fremst var dette militære badeanlegg, men de ble etterhvert også åpnet opp for offentligheten. Disse forsvant da havnearealene langs strekningen ble opparbeidet og omgjort på begynnelsen av 1900-tallet. Skurene og kaien ble deretter brukt primært til båttrafikk.

I dag har bil veien som går langs Akershusstranda blitt mindre trafikkert, takket være tunnelboring i Oslo. Havnepromenaden skal sikre fri ferdsel langs sjøens kant, men fortsatt er mye av området preget av inngjerdinger og utilgjengelighet blant annet på grunn av cruiseskipene som legger til kai. I mitt prosjekt ser jeg for meg et fremtidig mulig scenario hvor skipene legger til kai i Filipstad, hvor Oslo Havn planlegger å bygge en større cruiseskipsterminal.

Det militære badeanlegget
Akershusstranda Oslo - 1905

Akershusstranda Oslo
februar 2017

Romprogram

- Innendørs svømmebasseng
- Innendørs varmtvannsbasseng
- Sauna
- Utendørs svømmebasseng
- stupebrett/tårn/rampe
- Kjøkken med spisesal

Romprogrammet er veiledende og er forebeholdt endringer

Avlevering

Model

- Situasjon - *Fokuserer på relasjoner mellom folkebadet og de øvrige monumenter*
- Folkebadet - *Skal kunne vise indre og ytre rumlig organisering i Folkebadet*
- Del utsnitt - *En større skala som viser et romlig utsnitt*

Tegninger

- Plan
- Snitt
- Fasade

Bilder

Avleveringsprogrammet er veiledende og er forebeholdt endringer

Frognerbadet Oslo
1956

Isbadere Oslofjorden

